

SZABÁLYZAT

A tudományos kutatás és publikálás etikus gyakorlatának biztosítása az SZTE Közgazdaságtani Doktori Iskolában

1. A szabályzat hatálya

1.1. Jelen szabályzat kiterjed az SZTE Közgazdaságtani Doktori Iskola (KDI) hallgatói és doktorjelöltjei által, a doktori tanulmányaikkal összefüggésben végzett munkára, valamint egyéb ösztöndíjakhoz, tudományos pályamunkákhoz, pályázati felhívásokra beadott anyagokhoz kötődő írásbeli és szóbeli teljesítményekre. Ezek különösen:

- kurzusokhoz kötődő beadandó dolgozat, vagy prezentáció;
- kutatói fórumra beadott dolgozat és prezentáció;
- tudományos publikáció, konferencia előadás;
- disszertáció;
- tudományos pályamunka, kutatási és ösztöndíj pályázat, kutatási beszámoló.

1.2. A szabályzat kiterjed továbbá az SZTE Közgazdaságtani Doktori Iskola által meghirdetett kurzusokon történő írásbeli és/vagy szóbeli teljesítésekre attól függetlenül, hogy a kurzus résztvevője az SZTE mely karának hallgatója.

2. Általános rendelkezések

2.1. A doktori hallgatóktól elvárt a tudományetikai elvek és a szellemi tulajdon védelmére irányuló rendelkezések maradéktalan betartása.

2.2. A KDI célja, hogy hallgatóit felkészítse a tudományos kutatás és publikálás helyes gyakorlatára, felhívja a figyelmet az esetleges helytelen gyakorlatra és segítsen annak korrigálásában.

2.3. A doktori hallgató/doktorjelölt megsérti a tudományos kutatás és publikálás etikai elveit, amennyiben gyakorlata ellentétben áll az MTA Tudományetikai Kódexében¹ lefektetett elveknek, különösen – de nem kizárólag – abban az esetben, ha:

- kitalált, megalapozatlan adatokat és/vagy eredményeket közöl (koholmány);
- adatait, eredményeit indokolatlanul megváltoztatja, manipulálja, vagy elhallgatja (hamisítás);
- mások munkáját vagy ötletét sajátjaként tünteti fel (plágium);
- mások emberi méltóságát megsértve, vagy pozícióját felhasználva befolyásolja az adatfelvételt, az eredmények bírálatát, vagy a publikálási folyamatot (személyes befolyásolás).

2.4. A doktori hallgató/doktorjelölt nem nyilvános (pl. kurzusra, kutatói fórumra beadott, témavezetői véleményezésre elküldött) munkái kapcsán az adott kurzusért felelős, avagy a

¹ https://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/2024/Tudomanyetikai_Kodex_2024_VEGLEGES.pdf

hallgató témavezetőjeként közreműködő oktató – hacsak ennek ellenkezője bizonyítást nem nyer – azt feltételezi, hogy a tudományos kutatás és publikálás etikai elveinek esetleges megsértése szándékolatlanul történt. Elsődleges cél ebben az esetben nem a felelősségre vonás, hanem felhívni a hallgató figyelmét a helytelen gyakorlatra és megtanítani számára a helyes gyakorlatot. Az adott feladat értékelése elégtelen (vagy nem elfogadható) abban az esetben is, ha a tudományetikai elvek megsértése szándékolatlan volt.

2.5. A doktori képzés azon állomásán, amikor a hallgató a tudományos nyilvánosság elé tárja munkáját (különösen a konferencia előadások, tudományos publikációk és a disszertáció kapcsán) már elvárható, hogy átlássa azt, hogy munkája sértheti a tudományos kutatás és publikálás etikai elveit. Így ezekben az esetekben a tudományetikai elvek megsértése szándékosan, vagy hanyag módon történhet.

2.6. A tudományos kutatás és publikálás etikai elveinek szándékos, vagy hanyag megsértése tudományetikai vétség. Ez az adott feladat elégtelen (vagy nem elfogadható) értékelésén túl szankciókat, kirívó esetben fegyelmi/etikai eljárást vonhat maga után az Egyetem Hallgatói fegyelmi és kártérítési szabályzatában, illetve Etikai Szabályzatában rögzítettek szerint.

2.7. A doktori hallgatók kutatási tevékenysége kapcsán a Doktori Iskola Tanácsa, mint tudományetika bizottság járhat el.

3. Az előzetes etikai értékelés

3.1. A doktori hallgató/doktorjelölt a disszertációhoz kötődő kutatása kapcsán előzetes etikai értékelés céljából a DIT-hez fordulhat. Amennyiben a kutatási tervet (különösen annak empirikus adatgyűjtésre és adatfeldolgozásra vonatkozó részeit) a DIT megfelelőnek találja, úgy erről igazolást állít ki a hallgató részére. A hallgató kérelméhez csatolni kell:

- a kutatás tervét, különös tekintettel a tervezett empirikus adatgyűjtés, és az összegyűjtött adatok feldolgozásának részleteire;
- mindazon dokumentumokat, amelyek a tervezett primer adatfelvételhez kapcsolódnak (pl. kutatási tájékoztató, kérdőív tervezet, interjú fonál, résztvevői beleegyező nyilatkozat);
- amennyiben primer adatgyűjtést végez sérülékeny csoportok körében, avagy emberek és/vagy állatok részvételével kísérleteket folytat, illetve érzékeny személyes (pl. egészségügyi) adatokat tervez kezelni, akkor az ezekhez kötődő etikai kihívások és azok kezelési módjának részletes bemutatását;
- a témavezető véleményét.

3.2. A hallgató/doktorjelölt köteles előzetes etikai értékelést kérelmezni, amennyiben disszertációhoz kötődő kutatása kapcsán:

- primer adatgyűjtést folytat sérülékeny csoportok (pl. gyermekek, fogyatékkal élő, bármilyen szempontból kiszolgáltatott emberek) körében;
- emberek és/vagy állatok részvételével kísérleteket folytat;
- érzékeny személyes (pl. egészségügyi) adatokat tervez kezelni.

3.3. Az előzetes etikai értékelés során a DIT felkérhet az adott szakterületen jártas szakértőket, hogy véleményükkel segítsék a munkát. A felkért szakértő(k) PhD fokozattal, és a releváns kutatási módszerek kapcsán jártassággal rendelkeznek. Az előzetes etikai értékelés során a DIT kiegészítő dokumentumokat kérhet be a kérelmezőtől, illetve meghívhatja a kérelmezőt, és/vagy témavezetőjét a DIT ülésére, hogy az esetlegesen felmerülő kérdéseket tisztázhassák.

3.4. A DIT kérelem benyújtásától számított két hónapon belül döntést hoz. A DIT lehetséges döntése:

- - a tervezett kutatás összhangban áll a tudományetikai elvekkel;
- - a tervezett kutatás egyes részeinek módosítása szükséges (ebben az esetben a döntés részeként a kérelmező konkrét javaslatokat kap a szükséges módosításokra);
- - a tervezett kutatás lefolytatása nem javasolt.

3.5. Amennyiben a hallgató/doktorjelölt előzetes etikai értékelést kérelmezett, úgy tervezett kutatását csak abban az esetben folytathatja le, amennyiben az értékelés azt állapította meg, hogy a tervezet „összhangban áll a tudományetikai elvekkel”. Ha a hallgató/doktorjelölt ettől eltérő értékelés esetén kísérletet tesz a kutatás lefolytatására, akkor tudományetikai vétséget követ el. A vétség kapcsán súlyosbító körülmény, ha a tervezett tevékenységek felölelik a 3.2. pontban felsoroltakat.

4. A tudományetikai vétség kivizsgálásának eljárásrendje

4.1. Tudományetikai vétség gyanúja esetén, a kurzusért felelős, vagy az adott munka során a hallgatóval konzultáló, vagy a hallgatót értékelő oktató, vagy a témavezető, illetve a Doktori Iskola bármely érintett oktatója, avagy bírálatra felkért közreműködője gyanúját a Doktori Iskola vezetője részére jelzi. A Doktori Iskola vezetője az ügyet a Doktori Iskola Tanácsának (DIT) soron következő ülése elé terjeszti, és erről értesíti az érintett hallgatót.

4.2. A Doktori Iskola Tanácsa (DIT) határozatot hoz arról, hogy megalapozottnak találta-e a tudományetikai vétség gyanúját, és milyen lépéseket javasol. Az ügy elbírálása során az érintett hallgatót/doktorjelöltet meg kell hallgatni és lehetőséget kell adni számára, hogy az állításait alátámasztó esetleges bizonyítékokat benyújtsa. A DIT határozatáról az érintett hallgató értesítést kap.

4.3. A döntés előkészítése érdekében a DIT felkérhet egy három főből álló bizottságot az ügy kivizsgálására, amely bizottságnak a vezetője a Doktori Iskola tisztségviselője kell, hogy legyen. A felkért bizottság 14 napon belül köteles véleményét eljuttatni a DIT számára.

4.4. A DIT által javasolt lépések ismeretében a Doktori Iskola vezetője a dékánál kezdeményezheti fegyelmi/etikai eljárás indítását.

4.5. Ha az érintett hallgató/doktorjelölt nem ért egyet a tudományetikai vétség megállapításával, úgy – a saját állításait alátámasztó esetleges bizonyítékok egyidejű benyújtásával – jogorvoslati kérelmet nyújthat be a Tudományterületi Doktori Tanács, illetve az SZTE más szabályzataiban meghatározott hallgatói jogorvoslati testületek felé.

4.6. Amennyiben a tudományetikai vétség gyanúja nyilvános vitára benyújtott doktori értekezés kapcsán merül fel, úgy a Doktori Iskola Tanácsa köteles az ügyet a lehető leggyorsabban, rendkívüli DIT ülés keretében megtárgyalni, így biztosítva azt, hogy nem megalapozott gyanú, avagy a doktorjelölt által sikerrel kezdeményezett jogorvoslati eljárás esetén, a védési cselekmény ne húzódjon el olyan mértékben, amely a doktorjelölt számára jelentős érdekséreelmet okozhatna.

5. A plágiumra vonatkozó speciális rendelkezések

5.1. A plágium valaki más munkájának vagy ötletének sajátunkként történő feltüntetése, attól függetlenül, hogy ez beleegyezéssel, vagy anélkül történik.

5.2. Plágiumnak minősül minden olyan más szerzőtől átvett tartalom felhasználása (függetlenül az átvett tartalom nyelvétől), amelynek forrását az írásbeli vagy szóbeli munkában a szóban forgó munka szerzője nem jelzi egyértelműen. Ilyen tartalom lehet más szerzőtől származó:

- kézzel írott, internetről származó, elektronikus, szóbeli, bármilyen adatrögzítőn tárolt, illetve egyéb forrásból átvett szó és gondolat;
- ötlet, megállapítás, következtetés, vélemény, levezetés, megfigyelés;
- képlet, modell;
- adat, szám- vagy adatsor, statisztika, megoldás;
- ábra, grafika, kép és fénykép.

5.3. Plágiumnak minősül továbbá, ha valaki sajátjaként tüntet fel olyan munkát, amelynek más a szerzője (pl. teljes dolgozatok, egyéb munkák másolása, ellenszolgáltatásért cserébe elkészített bármilyen írásbeli vagy szóbeli anyag). Az eredeti munka szerzőjét csak abban az esetben nem kell feltüntetni, ha az illető ismeretlen, de ennek tényét ebben az esetben is jelölni kell.

5.4. Nem szükséges hivatkozással ellátni (1) a közismert gondolatokat (amelyeket számos hitelt érdemlő forrás tartalmaz); (2) az általánosan elfogadott, illetve megfigyelhető tényeket; (3) az eredeti, új gondolatokat, illetve a saját tapasztalatok és vélemények megjelenítését.

5.5. A plágium történhet:

- Szándékosan: a plágium elkövetője tudatában volt annak, hogy megsérti a plagizálással kapcsolatos szabályokat;
- Hanyag módon: a plágium elkövetője átlátta, vagy elvárható lett volna tőle, hogy átlássa azt, hogy munkája sértheti a plagizálással kapcsolatos szabályokat, mégsem tett lépéseket a plagizálás elkerülésére;
- Szándékolatlanul: a plágiummal kapcsolatos tudás hiánya, a munka készítése során alkalmazott helytelen/elégtelen gyakorlat vezetett a plagizáláshoz.

5.6. A munka értékelése során a plagizálás tényét attól függetlenül figyelembe kell venni, hogy az szándékos volt-e vagy sem. A szándékosan, valamint a hanyagságból elkövetett plagizálás tudományetikai vétség.

5.7. Amennyiben szó szerinti idézet esetében a szerző hivatkozik annak forrására, de elmaradnak az idézőjelek, illetve szó szerinti idézet esetében hiányzik a hivatkozás, de vannak idézőjelek, az nem plágiumnak, hanem hivatkozási anomáliának tekinthető.

5.8 Az önálló munka során a hallgató feladata lehet mások által létrehozott tartalom felhasználása, de ezeket minden esetben egyértelmű hivatkozásokkal kell ellátni. Amennyiben a hallgató munkája során nem a tudományterület szabályainak megfelelő hivatkozásokkal lát el egy forrást, csak formai hibát vét, ez esetben cselekedete nem minősül plágiumnak, de munkája értékelése során ezt figyelembe kell venni.

5.9. Plágium vétségét követi el az, aki az 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról 12. § (1) és (2) bekezdését; továbbá a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 385. § (1) bekezdését valósítja meg, amely akár két évig terjedő szabadságvesztéssel is sújtható.

6. A mesterséges intelligencia használata

6.1. Az MI eszközökkel történő munka során az alábbi tevékenységek megengedettek:

- Fordítás segítése, nyelvi ellenőrzés, stilisztikai javítás.
- Ötletek rendszerezése.
- MI eszközök képességeinek bemutatása, annak elemzése engedélyezett az írásos anyagokban. Ebben az esetben a szó szerinti idézés módszerét kell használni, ahol a kérdést (prompt) és a választ is dokumentálni kell, szükség szerint – ha ez a törzsszöveg méretét érdemben befolyásolja – akár mellékletben.
- Olyan MI alapú alkalmazások használata, amelyek az értékelésre kerülő munka szakmai tartalmát nem befolyásolják (pl. hangfile-okat szövegfile-okká alakító alkalmazások, gépelést segítő alkalmazások, fogyatékossgal élő embereket segítő MI alapú szoftverek).

6.2. Az MI eszközöket a hallgatók a tanulást és a szakmai fejlődést támogató eszközként alkalmazhatják. Fontos, hogy:

- Az MI nem helyettesítheti az önálló gondolkodást és a kritikai elemzést.
- A források keresését és elemzését követően az MI-től származó hivatkozásokat alaposan ellenőrizni kell. A felhasznált irodalom között csak azokat a forrásokat lehet szerepeltetni, amelyeket a hallgató ténylegesen elolvasott, annak tartalmát megismerte.
- Az elkészült anyag tartalmáért a hallgató tartozik felelősséggel, ideértve az MI által generált tartalmak pontosságát és hitelességét is.

6.3. Az MI alkalmazásának tényét és módját világosan dokumentálni kell:

- Az MI által generált szakmai tartalom nem tüntethető fel sajátként, és minden esetben megfelelő forráshivatkozást igényel.
- Az MI használata során létrejött szövegnek meg kell felelnie a plágiumszabályzat előírásainak.
- A doktorjelölt a disszertáció részeként külön pontban nyilatkozik az MI alapú eszközök használatáról. E nyilatkozat a disszertáció tartalmi részét követően, az irodalomjegyzék előtt szerepeljen. A nyilatkozatban a doktorjelölt tételesen bemutatja, hogy milyen eszközöket milyen céllal miként használt a disszertáció elkészítése során, vagy jelzi,

hogy nem használt MI alapú eszközöket. Például Alulírott [NÉV] nyilatkozom, hogy disszertációm elkészítése során (1) nem használtam MI alapú eszközöket/szolgáltatásokat; (2) a [ESZKÖZ / SZOLGÁLTATÁS NEVE] használtam azzal a céllal, hogy [A HASZNÁLAT INDOKA]. Az eszköz/szolgáltatás használatát követően a tartalmat a megfelelő módon átnéztem és szerkesztettem, így a disszertáció tartalmáért teljes mértékben felelősséget vállalok.

6.4. Az MI használatával kapcsolatos fenti elvek megsértése a tudományos kutatás és publikálás etikai elveinek megsértését jelenti. Amennyiben ez szándékosan, vagy hanyag módon történik, úgy tudományetikai vétségnek minősül.

6.5. Nem szabályszerű MI használat gyanúja esetén, a Doktori Iskola a rendelkezésére álló szoftveres eszközökkel ellenőrizheti a dolgozatot. Ugyanakkor az MI-detektor szoftverek által adott eredmények önmagukban nem tekinthetők bizonyítéknak, azok csak más bizonyítékokkal együtt erősíthetik meg tudományetikai vétség gyanúját.

Szeged, 2025. május 12.